

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการปลูกฝังลัทธิชาตินิยมผ่านหนังสือพิมพ์ ของรัฐบาลในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว กับรัฐบาลในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม” นี้ ถือเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับ การปลูกฝังลัทธิชาตินิยม ที่นำเสนอผ่านทางหนังสือพิมพ์ในแต่ละสมัย จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้ มาศึกษาเปรียบเทียบกัน โดยใช้แนวคิด และทฤษฎีที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ และอภิปรายผลต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ coding sheet หรือแผ่นลงรหัส สำหรับการลงรหัสข้อมูล ที่นำเสนอเกี่ยวกับการปลูกฝังลัทธิชาตินิยม ในแง่ของเป้าหมาย และวิธีการปลูกฝังลัทธิชาตินิยม ตลอดจนบทบาทของหนังสือพิมพ์ ในการนำเสนอเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว

หน่วยการวิเคราะห์

ผู้วิจัยเลือกวิเคราะห์เฉพาะเนื้อหาข่าวในหนังสือพิมพ์กลุ่มตัวอย่าง ที่มีประเด็นเกี่ยวข้องกับการปลูกฝังลัทธิชาตินิยมเท่านั้น โดยทำการนับเป็นรายชิ้น เนื้อหาข่าว 1 ข่าว นับเป็น 1 ชิ้น เมื่อรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยจะนำมาประมวลผลด้วยวิธีทางสถิติ ซึ่งใช้สถิติพรรณนา ร้อยละ (%) เพื่อแจกแจงความถี่ของการนำเสนอเนื้อหาข่าว เพื่อนำไปอภิปรายผลต่อไป

การทดสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่ใช้

เครื่องมือส่วนหนึ่งที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ได้แก่ CODING SHEET หรือแผ่นลงรหัส ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้วิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือพิมพ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของเครื่องมือ ผู้วิจัยเริ่มต้นจากการพิจารณากรอบแนวความคิด และทฤษฎีใน

บทที่ 2 เพื่อจัดทำ CODING SHEET ขึ้น จากนั้นได้นำ CODING SHEET ดังกล่าวไปให้คณะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และคณะกรรมการวิทยานิพนธ์ตรวจแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง ก่อนนำมาใช้เก็บข้อมูลจริง เพื่อให้เครื่องมือที่มีความเที่ยงตรง ในการวัดได้ตรงประเด็นที่จะศึกษาให้มากที่สุด

การทดสอบความเชื่อมั่นในการลงรหัส

แม้ว่าการวิจัยนี้จะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งทำการเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกับเอกสารชั้น สอง โดยตัวผู้วิจัยเองเป็นหลัก แต่ในการเก็บข้อมูลบางส่วน ซึ่งได้แก่ ประเภทของเนื้อหาการให้ความสำคัญ ทิศทางในการนำเสนอ บทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ ผลจากประเด็นเหล่านี้อาจมีการคลาดเคลื่อนได้ หากผู้วิจัยลงรหัสเพียงผู้เดียว ดังนั้นเพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นของความสอดคล้องในการลงรหัส ระหว่างผู้ลงรหัส (Intercoder Reliability) จึงได้ดำเนินการทดสอบความเชื่อมั่นก่อนทำการศึกษาดิจิทัล โดยคัดเลือกตัวอย่างข่าวจำนวน 17 ชิ้น และมีผู้ร่วมลงรหัสจำนวน 3 คน โดยใช้หลักการคำนวณค่าความเชื่อมั่นของ Holsti (Holsti, 1969) ดังนี้

$$\text{สูตรหาความเชื่อมั่น (R)} = \frac{3(C1,2,3)}{(C1+C2+C3)}$$

เมื่อ C1,2,3 คือ จำนวนรายชื่อเรื่องที่มีผู้ลงรหัสตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีความเห็นตรงกัน
C1+C2+C3 คือ จำนวนรายชื่อเรื่องรวมกันทั้งหมด ที่ผู้ลงรหัสทั้ง 3 คนพิจารณา

ผลการคำนวณค่าความเชื่อมั่นในการลงรหัส ปรากฏผลดังนี้

- ค่าความเชื่อมั่นในการลงรหัสประเภทเนื้อหา เท่ากับ 1.0
- ค่าความเชื่อมั่นในการลงรหัสการให้ความสำคัญ เท่ากับ 0.94
- ค่าความเชื่อมั่นในการลงรหัสบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ เท่ากับ 0.82
- ค่าความเชื่อมั่นในการลงรหัสทิศทางในการนำเสนอ เท่ากับ 0.76

ค่าความเชื่อมั่นที่ได้ทั้งหมด มีค่ามากกว่า 0.75 จึงถือว่าเครื่องมือและการลงรหัสดังกล่าว มีความเชื่อมั่นตามเกณฑ์ของ Holsti

การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยชิ้นนี้ทำในแนว CONTENT ANALYSIS เจริง DESCRIPTIVE ANALYSIS (การพรรณนาวิเคราะห์) โดยเลือกวิเคราะห์เฉพาะใน Theme หรือประเด็น ที่เกี่ยวข้องกับลัทธิชาตินิยมเท่านั้น โดยจะแบ่งขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 5 ขั้นตอนหลักๆ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยจะทำการคัดเลือกหนังสือพิมพ์ ที่ใช้เป็นตัวแทนหนังสือพิมพ์ของแต่ละยุค เกณฑ์ในการคัดเลือกหนังสือพิมพ์ ก็คือ

- เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีอายุยาวนานตลอดยุค และหรือ
- เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีบทบาทสำคัญในยุคนั้นๆ

นอกจากนั้นแล้ว ผู้วิจัยยังได้ทำการคัดเลือกหนังสือพิมพ์ร่วมสมัย ที่มีลักษณะการแสดงความคิดเห็นตอบโต้ระหว่างกัน มาใช้ในการศึกษาด้วย เพื่อจะได้ทราบถึงความขัดแย้งกันเองระหว่างหนังสือพิมพ์ร่วมสมัย ในการนำเสนอประเด็นเรื่องลัทธิชาตินิยมด้วย

รายชื่อหนังสือพิมพ์

ผู้วิจัยได้เลือกทำการศึกษาหนังสือพิมพ์แต่ละชื่อฉบับ เฉพาะในช่วงรัชสมัยของ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว กับสมัยที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีเท่านั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับประเด็นที่ต้องการจะศึกษามากที่สุด ดังนั้น หนังสือพิมพ์แต่ละชื่อฉบับที่จะเลือกมาทำการเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียด ดังนี้

1) หนังสือพิมพ์ในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

หนังสือพิมพ์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (เสด็จขึ้นครองราชย์ พ.ศ. 2453 เสด็จสวรรคต พ.ศ. 2468) ที่ถือว่ามีบทบาทมาก มีอยู่ด้วยกัน 4 ชื่อฉบับ ได้แก่

- ไทย
- สยามออบเซอร์เวอร์
- กรุงเทพเดลิเมล์
- จีนในสยามวารศัพท์

โดยผู้วิจัยเลือกทำการวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์เหล่านี้ เฉพาะในช่วงรัชสมัยเท่านั้น นั่นก็คือเริ่มตั้งแต่ พุทธศักราช 2453 จนถึง พุทธศักราช 2468

2) หนังสือพิมพ์สมัย จอมพล ป. พิบูลสงคราม แบ่งเป็น 2 ช่วง คือ

2.1 สมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรีครั้งที่หนึ่ง (พ.ศ.2481 – 2487)

เลือกศึกษาหนังสือพิมพ์ 4 ชื่อฉบับคือ

- ประชาชาติ
- สุภาพบุรุษ-ประชามิตร (นับรวมถึงหนังสือพิมพ์สุภาพบุรุษ และ หนังสือพิมพ์ประชามิตร ในสมัยที่ยังไม่ได้ร่วมกันทำหนังสือพิมพ์ด้วย)
- ประมวลวชิรญาณ
- นิกม

2.2 จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีครั้งที่สอง (พ.ศ. 2491 – 2500)

เลือกศึกษาหนังสือพิมพ์ 4 ชื่อฉบับคือ

- อรรมาธิปไตย
- สยามรัฐ
- พิมพ์ไทย
- เกียรติศักดิ์

โดยผู้วิจัยจะเลือกวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์ทั้ง 8 ชื่อฉบับดังกล่าวนี้ เฉพาะในช่วงสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีเท่านั้น เช่นเดียวกับในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ข้อจำกัดของการศึกษาเอกสาร คือ เนื่องจากเอกสารดังกล่าวเป็นเอกสารเก่า ชำรุดและสูญหายไปจำนวนมาก จนทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถหาเอกสารได้ครบทุก พ.ศ. ตามที่ผู้วิจัยต้องการ เพื่อความครอบคลุมของการศึกษา ผู้วิจัยจึงได้ทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ และเอกสารชั้น 2 จากแหล่งต่างๆ เท่าที่สามารถหาได้เพื่อให้ตัวเอกสารที่จะใช้วิเคราะห์มีเนื้อหาครอบคลุมมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 ทำการวิเคราะห์การปลูกฝังลัทธิชาตินิยม ในหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ ลงใน Coding Sheet ตามประเด็นต่างๆที่ผู้วิจัย ได้ประมวลมาจากการศึกษาแนวคิด และทฤษฎีใน บทที่ 2 ดังนี้

1) เป้าหมายของการปลูกฝังลัทธิชาตินิยม

1.1 เนื้อหาที่น่าเสนอมุ่งให้ความสำคัญต่อ

- สถาบันชาติ
- สถาบันศาสนา
- สถาบันพระมหากษัตริย์
- สถาบันการปกครอง/ตัวผู้นำประเทศ ฯลฯ

1.2 วัตถุประสงค์ในการนำเสนอ

- เพื่อคงสภาพเดิมของสังคม
- เพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพสังคม

2) ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดต่างๆ ในการปลูกฝังลัทธิชาตินิยม

2.1 แนวคิดชาตินิยม

2.2 แนวคิดกษัตริย์นิยม

2.3 แนวคิดศาสนานิยม

2.4 แนวคิดผู้นำนิยม

2.5 สถานะของประเทศในสังคมโลก ฯลฯ

3) บทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ในการปลูกฝังลัทธิชาตินิยม

3.1 หน้าที่ในการให้ข่าวสาร/ชี้แจงนโยบาย

3.2 หน้าที่ในการแสดงความคิดเห็น

3.3 หน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ให้กับสังคม

3.4 หน้าที่ในการปลูกฝัง ชักจูงใจ

3.5 หน้าที่ในการให้ความบันเทิง

4) วิธีการปลูกฝังลัทธิชาตินิยม

4.1 ทิศทางในการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับลัทธิชาตินิยม

- บวก
- กลาง
- ลบ

4.2 เทคนิคการนำเสนอ

- การอ้างเหตุผล
- โจมตีศัตรู
- การอ้างสถาบันที่น่าเชื่อถือ
- การตอกย้ำ เสนอซ้ำ
- อื่นๆ

เนื่องจากผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เอกสารครั้งนี้ในแนว Inductive Analysis จึงมิได้จำกัดประเด็นการศึกษาแต่ในแผ่นลงรหัสเท่านั้น เพราะประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยได้มาจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีในบทที่ 2 มิใช่ประเด็นที่ครอบคลุมทั้งหมดเกี่ยวกับแนวคิดและวิธีการปลูกฝังลัทธิชาตินิยม เมื่อลงไปทำการวิเคราะห์เอกสารแล้ว หากผู้วิจัยพบว่า มีประเด็นใดเพิ่มเติมและน่าสนใจ ผู้วิจัยก็จะนำมาเพิ่มลงในแผ่นลงรหัส เพื่อให้การวิจัยนี้ได้ผลการศึกษาอย่างละเอียดที่สุดต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์หาความเหมือน และความแตกต่าง ในการปลูกฝังลัทธิชาตินิยมของหนังสือพิมพ์ร่วมสมัย ทั้งรัฐบาลในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และรัฐบาลในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในประเด็นหลักๆดังนี้

- 1) เป้าหมายของการปลูกฝังลัทธิชาตินิยม
- 2) แนวคิดเกี่ยวกับลัทธิชาตินิยม
- 3) บทบาทของหนังสือพิมพ์ในการปลูกฝังลัทธิชาตินิยม
- 4) วิธีการปลูกฝังลัทธิชาตินิยม

ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์หาความเหมือน และความแตกต่าง ในการปลูกฝังลัทธิชาตินิยม ผ่านหนังสือพิมพ์ ระหว่างรัฐบาลในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว กับ รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

- 1) เป้าหมายของการปลูกฝังลัทธิชาตินิยม
- 2) แนวคิดเกี่ยวกับลัทธิชาตินิยม
- 3) บทบาทของหนังสือพิมพ์ในการปลูกฝังลัทธิชาตินิยม
- 4) วิธีการปลูกฝังลัทธิชาตินิยม

ขั้นตอนที่ 5 นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งหมด มาสรุปหาความสัมพันธ์ ระหว่างบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม กับการปลูกฝังลัทธิชาตินิยมผ่านทางหนังสือพิมพ์ ในแต่ละสมัย

นอกจากจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ คือ ข่าว บทความแสดงความคิดเห็น บทบรรณาธิการ จุดหมายผู้อ่าน ภาพการ์ตูน รวมถึง นวนิยาย เรื่องแปล เรื่องสั้น ฯลฯ ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือพิมพ์ ทั้ง 12 ชื่อฉบับดังกล่าวข้างต้นแล้ว ในการวิจัยครั้งนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาควบคู่ไปกับเอกสารทุติยภูมิ คือ บทความในหนังสือต่างๆ และวิทยานิพนธ์ด้วย เพื่อประโยชน์ 3 ประการหลักๆ ดังนี้

1. เพื่อที่จะทำความเข้าใจบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ในช่วงเวลานั้นๆ
2. เพื่อที่จะเข้าใจกระแสอิทธิพลทางความคิด จากต่างประเทศ
3. เพื่อที่จะเข้าใจเงื่อนไขของผู้นำรัฐบาล คือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ในการบริหารประเทศ ได้แก่ แนวความคิดของท่านเหล่านี้ เกี่ยวกับการปกครอง และแนวคิดเกี่ยวกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เพื่อนำมาสนับสนุนเอกสารชั้นต้น (เอกสารปฐมภูมิ)

ดังนั้น เอกสารที่ต้องทำการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำมาทำการศึกษาวិเคราะห์ สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบไปด้วย

1. เอกสารปฐมภูมิ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ 12 ชื่อฉบับ ดังนี้

1.1 ไทย

1.2 สยามออบเซอร์เวอร์

1.3 กรุงเทพเดลิเมส์

1.4 จีนในสยามวารศัพท์

1.5 ประชาชาติ

1.6 สุภาพบุรุษ-ประชามิตร

1.7 ประมวลวาท

1.8 นิกร

1.9 ธรรมาธิปัตย์

1.10 เกียรติศักดิ์

1.11 พิมพ์ไทย

1.12 สยามรัฐ

2. เอกสารทุติยภูมิ

2.1 บทความในหนังสือและวารสารต่างๆ

2.2 วิทยานิพนธ์

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดงานวิจัยที่ชัดเจน ของการ ศึกษาในครั้งนี้ได้ตามแผนภาพในหน้าต่อไป

กรอบแนวคิดงานวิจัย

